

Kálvária stációk egy ősi Kunhalmon

/Adalékok a karcagi Szőlős-, majd Kálvária-halom történetéhez,
felújításáról, és más temetői, útszéli keresztről/

A nagy kiterjedésű karcagi határban, régebben száznéhány kunhalom emelkedett, mely kultikus és temetkezési helye volt a betelepedett kunoknak. Az apám 1978-ban negyvenkettőnek a nevét jegyezte le, már akkor is megjelölte, hogy ezekből lepusztult az évek során 9-10. Később az erőgépekkel történt talajművelés során egyre több.

Egy, a városhoz közeli, sőt mára már körülépített kunhalomról kívánok írni, apám feljegyzését folytatva, illetve azt, amit ő már nem érhetett meg /1988-ban bekövetkezett halála folytán/, a Kálvária-halom felújítását és felszentelését, melyen magam is részt vettem.

„Egy halom ismertetése” címmel a következő lejegyzésre bukkantam apám iratai között. /Az 1970-es évek végén maga is sok mindent lejegyzett az általa ismert határ-, és régi városi utcanevekről./

„Karcag Szolnok megyében van, a megye keleti részén, ahol Hajdú-Bihar és Békés megyével határos.

Hatalmas kiterjedésű határa 67 ezer hold. Területe teljesen alföldi jellegű sík terület, amit itt-ott egynéhány kunhalom kiemelkedése változtat meg. Ezek a kunhalmok a bennük talált csontvázak és harci eszközök tanúsága szerint temetkezési helyek voltak. Régebbi kutatások arról tanúskodnak, hogy ezen a nagy határon 100-nál több ilyen halom emelkedett. Ma már annyira megfogyatkozott a számuk, hogy alig egynéhány található még a határon. Főképp a termelészövetkezetek megalakulása óta, amióta a nagyüzemi gazdálkodás életbe lépett.

Írásomban kiemelve egy halomról akarok szólni, ami valójában talán nem is nevezhető kunhalomnak, legalábbis a jelenlegi formájában, és abban a minőségében, amire használták. Ez a halom már nem is kint külterületnek nevezhető helyen fekszik, hiszen már szinte túlnőtte a város. Jónéhány utcát kitevő település van már rajta kívül. A város északi részén fekszik a jelenlegi Dózsa György utca végén, a város központjától 2 km távolságban. /Régi építkezéseknél belül rajta, temető maradványokat is találtak./ Hatalmas nagy halom. Közismert neve Szöllős-halom, ám nevezik Kálvária-halomnak is. Ez az elnevezés jobban rá is illik, hiszen 14 stáció van körbe építve, a természetes alapszint és a magaslati pont kb. 1/3-os körterületén. A csúcspontnak nevezett ponton pedig harangláb áll. 14 szobor volt szentképekkel. Sajnálatra méltó, hogy legtöbb részét erősen megrongálták, és el is tüntették illetéktelen személyek. Megrongált kerítésén ki-be járkálnak. Hogy mennyire Kálvária dombnak számított, azt még én, aki 71 éves vagyok, azzal is meg tudom erősíteni, hogy a város katolikus lakossága, a 40-es években bekövetkezett felszabadulási időszak előtt búcsújáró helynek tekintette. Minden évben aug. 20-án ide vonultak ki.

Ha már most ki akarok térni az írásom címének feltüntetett halom ismertetésére, ott kell kezdenem, mindjárt a kétnevűségnél. Miért szőlőshalom? Miért kálvária-halom? A magyarázatot az utóbbival kezdem, megismételve azt, amit néhány sorral előbb már kifejtettem, hogy ténylegesen kálváriának, azaz búcsújáró helynek használták. Ne nehezteljenek rám az ismétlésért, de csak ezek után

térhetek reá a halom keletkezésének /ahogyan most áll/ tulajdonképpeni ismertetésére. Amint hangoztattam, valamikor tényleg a város akkori területén kívül esett, és idős emberek szólása szerint /akik ma már 150-160 évesek volnának/ volt egy kisméretű halom, amit akkor szőlőshalomnak neveztek. Erre hordtak, azaz ezt növelték fel ilyen hatalmas méretűvé. /Sajnálatos, sem a kiterjedését, sem a magasságot számokban nem tudom ismertetni./ Hogy mikor történt ez a kialakítás, erre megint csak következtetésből utalunk. Annyit tudnunk kell, hogy Karcagra az első katolikus családok letelepedését 1769-ben engedélyezték. Ez időtől kezdve a betelepülők száma egyre növekedett. Olyannyira, hogy 1773-ban már megépítették az első katolikus templomot, ami a Kossuth térre volt arccal, és a jelenlegi MNB és OTP helyén volt. A feltevések tehát odavezetnek, hogy a katolikus lakosság szaporodása, erősödése, lélekszámban és erőben hozhatta létre e hatalmas építményt. Karcag, 1981. febr. hó. Ökrös István.”

Ennyi apám lejegyzése a szőlős, illetve Kálvária-halomról. Amivel itt talán adós maradt, az első megnevezést illetően, más feljegyzéséből tudom, hogy a város körül – félkörben – kertek, gyümölcsösök voltak. /Vannak ma is./ Tehát az elnevezés valószínűleg onnan eredhet, hogy itt /akkor még a városon kívül/ kert, illetve szőlőtelepítvény volt. Nyilván a halmot nagyon alkalmasnak találták szőlőtelepítésre, hiszen sem az akkori árvizek /a folyószabályozások előtt/, sem a belvizek nem tették tönkre a telepítvényt. Ezért lehet, hogy nem volt olyan magas a halom, a talajművelés következményeként, ellaposodott. Később aztán a Kálvária építése előtt valóban földet hordhattak reá, hogy a stációk, a harangláb méltóképpen kiemelkedjen.

Itt említem meg azt a legendaszámbe menő szájhagyományt, mely az első katolikus lakosok megtelepedését megelőzte. /Sajnos ma már egyik adatközlő sincs az élők sorában, aki megerősíthetné a szájhagyományt./

Az első katolikusok az öregek elmondása szerint Kunhegyesről kívántak betelepülni. Nyilván megelőző üzenet-, vagy levélváltás után egy-egy delegáció érkezett a Kunhegyest Karcaggal összekötő úton a két város- vagy községből, a helység határához. A kunhegyesi delegáció egyik tagja, egy közelebből meg nem nevezett Katica nevű asszony volt, vagy csakúgy velük tartott. /Talán többen is kísérték a delegációt./ A két város /helység/ magisztrátusa nyilván kellő parolázással köszöntötte egymást /amint illik/, és a kunhegyesiek előadták kérésüket. A karcagi delegáció hűvös fogadását, és hivatalos kimértségét enyhítendő, a Katica nevű katolikus asszony, kellő pillanatban csókkal köszöntötte a karcagi delegátusokat. Mindezek után a karcagi küldöttség tagjai engedékenyebbé váltak, és így nyert „csatát” a kunhegyesi katolikus delegáció. Állítólag ez a talán nem is delegált, de igen jó praktikát alkalmazó Katica nevű asszony „közbelépése” egyengette útját a katolikusok karcagi betelepülésének. Tehát csókkal „vették le lábról” a nyakas kálvinista, redemptus gazdákat. Volt már erre példa a történelemben, még akkor is, ha ez csupán egy profán legendaszámbe menő történet. /Elnézést a közlésért./

A redemptus, nyakas kálvinisták pedig nem annyira vallási okokból, inkább gazdasági szempontokból idegenkedtek az irredemptus katolikusok letelepedésétől. Ismeretes a Nagykurság megváltkozása, mely 1745-re érett meg, és olyanformában, hogy az akkori kunok /akik inkább reformátusok voltak/ minden városlakóra kivetették, illetve azok vállalták a megváltkozáshoz szükséges rhénes /rajnai/ forintok fizetését. Az anyagi hozzájárulás arányában osztották fel azután ezek a redemptusnak nevezett gazdák egymás között a rétet, legelőszántót. A betelepülő irredemptusoknak nevezett idegenekkel azután nem szívesen osztzkodtak újra a földön. Fogyott az a redemptus föld úgyis, hiszen a leszármazók szaporodásával a föld nagysága /ami a leszármazókra szétosztódott/ egyre fogyott.

Az apám leírásának megfelelően a Kálvária-dombot én is olyan lepusztult állapotban ismertem az ötvenes évektől kezdődően. Az apám nem érthette meg a rendszerváltozásnak nevezett időszakot. Ezen időszak után, de már előbb egy-két évvel, a vallásgyakorlás igénye felmerült és lehetővé vált. Több más civilszervezet között létrejött /megalakult/ a „Városvédő- és városszépítő Egyesület” Karcagon is. Az Egyesület elnöke Dr. Sántha József főorvos, akinek irányításával megkezdték a szerény lehetőségükhöz képest, a város szépítését a tagok bevonásával. A város szépítését, fásítását, a jelző táblák felújítását, elhelyezését. Számba vették a helyi, és az elszármazott alkotóművészeket, mezőgazdasági és erdészeti lehetőségeket, egymással való találkozóik megszervezését, bemutatkozási lehetőségeik megteremtését. Mindezeket egyeztetve a városi Önkormányzattal, különösképpen Garai Katalin főtanácsossal, az Önkormányzat Humánszolgáltatási Osztályának vezetőjével. Felmérték és felmérték hivatalos szakértővel /Jeney Lajos tanácsadó úrral és társaival/, a város műemlék jellegű épületeit, tárgyait, javasolták azok felújítását és védelem alá helyezését. Védelem alá helyezésre javasolták a kunhalmokat is, így az igen elhanyagolt állapotban talált Szőlős- vagy Kálvária-halmot. Annál inkább, mert a halom mellett elhaladó Dózsa György út /a régi debreceni út/ továbbhalad a városon /még ha nincs is végig kövesút/, és vezet a műemlék jellegű Zádor-hídon át, az Ágota-hídon és a Hortobágyon át, egészen Debrecenig. /Ez az út a 4-es főút megépítéséig nagy szerepet játszott a mellette fekvő helységek életében. Ezen közlekedtek a híres debreceni vásárookra és vissza. Ezen hajtották a lábasjóságokat akár Bécs városáig a hajdúk. Sőt öregebb emberek emlékeznek erre az útra, mint só-útra is, mivel az erdélyi sóbányákból Debrecenbe hozott só egy részét ezen az úton hozták, vitték tovább Kunhegyesre, és Szolnokra a Sóházakba, ahol további elosztásra került. /S ha az idegenforgalom beindul a Hortobágy felé ennek a Kálvária-halomnak vagy dombnak a helyreállítása elengedhetetlen. Nem szégyenkezhet a város egy lepusztult Kálváriával, ami mindjárt az út mellett emelkedik.

Talán meg kell még említenem, hogy miért választották a betelepülő katolikusok ezt az egykori Szőlőshalmot, miért telepítették ide a búcsújáróhelynek használatos Kálváriát. A katolikusok letelepülését ugyanis a városi előljáróság a

város északkeleti részén engedélyezte, vagy jelölte ki. Éppen a Debreceni úttól keletre. Ma is katolikus városnak nevezik ezt a városrészt. Itt építették fel házaikat, itt épült számukra elemi iskola a Zádor utca elején, melyet azóta többször bővítettek. Zárda is volt mellette, apácákkal, akik az iskolában tanítottak. Mindjárt mellette épült fel jóval később /1942-ben/ Orosz Pál lelkész irányításával az ún. KALOT vagy katolikus legényegylet, ahol a katolikus fiatalokkal /lányokkal és cserkészekkel/ foglalkoztak. Számukra megfelelő szórakozási lehetőséget biztosítottak. /Lányoknak varroda, mindkét nem számára színjátszó kör is volt./ Ma a Csokonai Könyvtár működik benne és a falán a múlt évben elhelyezték Dr. Orosz Pál emléktábláját. Az apám által említett régi katolikus templomot 1896 után lebontották, és szintén a város keleti részén építették fel a neogótikus új katolikus templomot a Széchenyi sugárút és Püspökladányi út szögében, mellette szép parókiát építettek. A templomot 1901-ben szentelték fel. Később, éppen az előbb említett Dr. Orosz Pál lelkész építtette fel a Széchenyi sugárút és Vasút u. kereszteződésében a kis kápolnát az iskolával, mely 1939-ben lett kész. Ez, a mélyen szociális érzelmű /később többszörösen meghurcolt/ lelkész a déli külvároson lakó cigánylakosságra való tekintettel építtette, hogy a katolikus vallású külvárosi lakosok közelebb találjanak lelki vigaszra alkalmas helyet, gyerekeik pedig iskolát. Még a régi temetkezési helyüket is a várostól északkeletre választották meg. Az Ó-katolikus temető ugyanis túl a belvízlevezető csatornán, túl az izraelita, görögkeleti temetőkön is, fekszik. Csak talán az évszázad elejétől van ún. új-katolikus temető a csatornán belül. Az utóbbi időben temetkeznek az árvízmentesítő csatornán belül, a nagykiterjedésű Borju-dűlő temetőben. Régi katolikus családok inkább kívül temetkeznek. Ott egy kis kápolna is található, keresztel. Ezt a kis kápolnát hozatta rendbe a múlt évben ugyancsak a Városvédő és városszépítő Egyesület, a Város értékeit védő Alapítvánnyal közösen. A keresztet fel is újították. A Szőlőshalom is a katolikus városrész szélén fekszik, sőt kimagaslik kicsit az alföldi sík tájból, tehát érthető, hogy ezt megmagasítva, itt épült fel a Kálvária, talán még a XVIII. század végén.

Ennyi kitérő után rátérnék a Kálvária-halom felújításának munkálataira, melynek befejezése után, annak felszentelésén magam is részt vettem, sok más városlakóval együtt.

„Ha valami munkához készülünk, úgy érezzük, hogy az kálvária lesz. Az indító erőt Selmeczi főorvos úr emlékmű alapítványa adta, mely 300 ezer forinttal járult hozzá a munkához. Ez volt az első tényleges segítség, a sok beszéden túl.”

– írta Galsi János plébános a Kálvária munkálatokra való visszaemlékezésében. Ez így igaz valójában. Említettem a Városvédő és városszépítő Egyesület szerény anyagi lehetőségeit, mivel annak pénzalapja, vagyona nem volt /ma sincs/. Tagjainak szerény tagdíjára, a tagok anyagi és más támogatására, az Önkormányzat segítségére támaszkodhat, amiben hiány nem volt és ma sincs. Azonban nemcsak műemlékek helyreállítására tett javaslatot. Felmérve a város alkotó művészeinek körülményeit, lehetőségeit, új emlékműveket,

domborműveket is javasolt elfogadásra, és közreműködött azok kivitelezésében. Nevezetesen 1992-ben elkészült Györfi Sándor szobrászművész alkotásában egy országosan is igen elismert II. Világháborús Emlékmű. Ennek, és más helyi születésű neves emberek szobrának, reliefjének létrehozására Alapítványt hoztak létre, nevezetesen a Város értékeit védő Alapítványt, melynek kuratóriumi elnöke Dr. Selmeczi Pál főorvos lett. Miután a II. Világháborús Emlékművet a város felállította, az itt megmaradó pénzből tudtak áldozni más városi értékek helyreállítására. Miután a Kálvária védelem alá helyezése érdekében kérelemmel fordultak a Polgármesterhez, az Önkormányzathoz, megtörtént annak felmérése, és védelem alá helyezése. Valóban sok szóbeszéd elhangzott, sőt kérés is olvasható volt az újságokban, főleg helyi lapokban. Nemcsak pénzadományozást, kivitelező szakemberek jelentkezését is várták. Az Önkormányzat olyannyira magáévá tette a helyreállítás ügyét, hogy Dr. Fazekas Sándor polgármester maga is elkísérte Galsi János plébános urat az egri érsekhez, hogy a munkák mielőbb elkezdődhessenek. Útközben biztatta Galsi János plébánost, mondván, hogy az ünnepekre meg kell csinálni, mert most van hozzá segítség. Az ünnepek alatt az 1993-ban is megrendezendő Nagykunsági Kulturális Napokat értette, melyek augusztus 20-ával kapcsolatosak a rendszerváltás óta. Minden évben, mert az 1901-ben felszentelt katolikus templomot Szent István király nevében avatták fel. Azóta rendezik a karcagi búcsúkat, minden évben augusztus 20-án, István király napján. Azaz rendezték 1945 előtt – később még pár évig – míg közel 40-45 évig erre nem volt lehetőség, csak a templomkertben, vagy a templomban ünnepi mise keretében. Volt közben Alkotmány ünnepe, új kenyér ünnepe. Ezt a református templomban is ünnepi istentisztelettel köszöntötték, de látványos körmenet és búcsú nem volt a katolikusoknak sem. A Nagykunsági Kulturális Napok szervezője Garai Katalin is ezért biztatta a plébános urat ilyenképpen, nincs lehetetlen, ezt meg kell csinálni.

A felhívások, szervezés eredménye nem oly hirtelen, egyszerre járt sikerrel. A szervezésnek köszönhetően sokan járultak a felújításhoz jelentős pénzadományokkal, művészi és kétféle munkával, tereprendezéssel, akárcsak jelenlétükkel, hogy a szakemberek segítői legyenek. Hozzájárultak a környék lakosai az anyagtárolásához – saját telkükön – vízzel és villanyárammal saját számlájuk terhére stb. Az Önkormányzat 40.000 Forint pályadíjat nyert a Pro Renovanda Cultura Hungarie Muharay Elemér Szakalapítványtól, melyet szintén a felújításra fordított. Részt vett a felújításban a Nemzetközi Építőbarátok Köre, talán így vettek részt a munkálatokban hollandok is. Szelekovszky István Kunhegyes polgármestere adományozta, és faragta a harangtornyot, és a keresztek. /Talán felesége révén van karcagi kötődése, másrészt Karcagon érettségizett tudtommal./ A Karcagi Fafaragók Baráti Köre: Hemző János, Bartha András, Tóth László díszes kunkaput faragtak. A Kálvária Mária szobrát Györfi Sándor Munkácsy-díjas karcagi szobrászművész alkotta

újjá. A mezőtúri művésztelepről kocsin hozták haza /Medgyesi Mihály és Horváth Imre/. Dobrai István daruval emelte fel a talapzatra.

Felsorakoztak a mesterek: Bazsó László, Balogh Ferenc asztalos. Nagy István a díszkapu vasalásait, a kereszteket rögzítő talapzatos csinálta. A kőművesek: Balogh Imre, Szilágyi László, Magyar Mihály, Sebők Imre, akik a meleg nyári időben is dolgoztak – emlékezik Galsi János. A szervezők közül kiemeli a Szalay, Sári és Németh Családot. Mindennapos segítők voltak: Pekár Sándor, Lólé Lajos, akik nem annyira szakmunkájukkal tűntek ki, de mindig ott voltak a mesterek körül segítőkészen és igyekeztek a rendet biztosítani. Szendrei Dezső és a Vadásztársaság fuvarral segített. Id. és ifj. Kurucz István követ faragott, terepet rendezett. Nyilván az utat is ők, illetve az ő irányításukkal készítették. Főként zúzalékköből, hiszen a Kurucz család régi kövező dinasztia tagjai. Mészáros Zsolt, Pintér László, Szentesi Imre nagyobb, és sokan mások lehetőségeikhez képest, pénzadományokkal segítettek.

Nagy meglepetésként említi Galsi János plébános úr Györfi Sándor Mária-szobor felújítását. „A kunsági Mária az, aki a város felé nézve hordja körül vigyázó tekintetét.” – emlékszik vissza Galsi János. Nagy volt a város összefogása. Az Önkormányzat, a lakosság, a civil szervezetek segítése. A római katolikus lakosság részéről azért teszek említést, hiszen megelőző években – főként saját erőből újították fel a római katolikus templomot kívül, belül. Tatarozták, korszerűsítették a parókiát, a templomkertben felavatták Dr. Orosz Pál lelkész mellszobrát. Mindehhez valószínűleg hozzájárultak a helyi lakosok mellett a Karcagról elszármazottak, talán külföldről is. Ezek után a Kálvária felújításában is segítettek anyagiakkal és szakmukával.

A fentiekben felsorolt erőfeszítések után elkészült a Kálvária 1993. augusztus 19-re. A felszentelésre meghívták Dr. Seregély István egri érseket, Dr. Habsburg Ottót a Páneurópai Unió Elnökét, az Önkormányzat és a szervezők részéről. Hívták a város egész lakosságát. A menet a katolikus templomtól lassan sétált a tűző nyári melegben a 16 órára kitűzött avatási ünnepségre. Elöl haladt a sorban Dr. Habsburg Ottó, György nevű fiával, feleségével Regina asszonnyal. Hitter Piroska tanárnő ott menetelt Regina asszony mellett, hogy szükség esetén a tolmács szerepét is ellássa. Ő is tagja, sőt vezetője volt a Páneurópai Unió magyar egyesülete helyi szervezetének. Természetesen ott haladtak elől az egyház, az Önkormányzat, az Egyesületek vezetői, meghívott vendégeikkel együtt. Habsburg Ottó korábban egy német nyelvi labor felavatásán volt Karcagon a Györffy István Általános Iskolában, ahol Hitter Piroska tanárnő tanít németnyelvet, immár nyugdíjban. Innen a kapcsolat Habsburg Ottóval. Illetve talán Hitter tanárnő sugallta ezt, és a korábbi meghívást is az Önkormányzatnak /némi támogatás reményében, amely egy tiszántúli város esetében nem elítélendő/. Habsburg Ottó pedig el is jött családjával a meghívásra. A tolmácsolásra időnként lehetett szükség, hiszen a Habsburg család tagjai beszélnek a magyar nyelvet. Éppen nemrég említette Hitter Piroska tanárnő, hogy mindvégig Habsburg Ottó felesége, Regina asszony mellett haladt a menetben,

és állt az ünnepség alatt, így volt alkalma hallani, hogy Dr. Habsburg Ottó felesége magyarul énekelte az egyházi énekeket, ami őt is meglepte. A menet lassan és hosszú sorban kígyózott, ha nem is mindig tömött sorban. Az egész Dózsa György úton végig álltak, ültek az emberek a kapukban. Kinek hogyan engedte idős kora, netalán betegsége. A menetben haladók közül sokan megálltak szót váltani a kapukban nézelődő emberekkel. Igen nagy volt az érdeklődés, lelkesedés. Talán nemcsak Habsburg Ottóra és családjára voltak kíváncsiak az emberek. Ilyen ünnepi menetelésben és látványban nemcsak a katolikusoknak, de a város lakosságának sem volt része az utóbbi időkben, évtizedekig. /Megelőző 40-50 évben./ Ahogyan Galsi János plébános és lelkész társai ott haladtak az elől menetelők között, olyan volt, mint egy korábbi körmenet, amikor még igazi búcsúk voltak Karcagon. A hosszú fáradságos munka sikeres befejezése felemelő érzést tükrözött az emberek arcán. Átérezhette ezt minden karcagi lakos, vallási hovatartozás nélkül. Különösen az idősebb generáció, akik még szenvedtek is néha a hitük miatt. A fiatalabbak pedig rácsodálkozhattak mire képes a hit, az emberi együtt akarás, összefogás. Később volt említés a helyi lapban, hogy a rendezők több embert is elvártak volna rendezvényeikre.

A Nagykunsági Kulturális Napok ünnepségsorozata augusztus 18-án Dr. Fazekas Sándor polgármester megnyitó beszédével kezdődött. A következő napokban sok más értékes, és érdekes programmal várta a város lakosságát, az ideérkező vendégeket. Itt voltak a testvérvárosok küldöttségei Székelykeresztúrról, és Ó-moravicáról. Volt népművészeti kiállítás és kirakodóvásár, arató-felvonulás és este aratóbál. Volt irodalmi délután a Könyvtárban, Karcagról elszármazott írók részvételével. Emléknapot rendeztek Mándoky Kongur István turkológus tiszteletére, és felavatták domborművét. Természetesen volt búcsúi szentmise a római katolikus, és ünnepi istentisztelet a református templomban. Egészen augusztus 22-ével bezárólag ki-kiválogatható a programok között. Talán mégis ez a „kálvária-járás” maradandó emlék sok karcagi lakosnak. Nemcsak a katolikusoknak szentügye volt a Kálvária felújítása. A segítségben részt vett a város lakossága, vallási hovatartozás nélkül. Mint ahogy ott volt a menetben a város „apraja, nagyja”. Együtt imádkozott, énekel, vagy éppen néma főhajtással adózott mindenki, aki részt vett az ünnepségen, ahol a Városi Vegyeskar is közreműködött. Ott voltunk, és megcsodáltuk a felújított stációkat, a haranglábat, a Mária-szobrot. Együtt meneteltünk vissza a katolikus templomba, ahol ünnepi hangverseny volt a kisújszállási Phoenix-kórus, és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Karnagyok Kórusa részvételével, orgonakísérettel. A hangversenyen ott ültek az első sorban a Habsburg család tagjai, és ott voltunk sokan mások, akik szinte megpihentek a hosszú menetelés után, a szárnyaló zenét hallgatva.

Ott voltunk, és szinte gondolatban mi is megköszöntük mindenkinek a segítségét, aki bármilyen minőségben részt vett a munkálatokban. Jó volt érezni, látni, mit jelent az összefogás ereje. Egy idő után biztos szebb városban fogunk

élni, lakni – írta Galsi János, és így gondoltuk mi mindnyájan. Most már rajtunk, és a felnövekvő fiatalságon múlik az értékek megőrzése, megbecsülése.

Sok Karcagról eltávozott embertől hallottam már, hogy megszépült a város, jó érzés hazajönni. Különösen úgy október elején, amikor a Gimnázium öregdiákjai is visszatérnek az ország más vidékeiről, netalán külföldről.

Remélhetően megmaradnak a megvédett, és felújított Kálvária értékei. Magam jártam azóta is arra, jó időben. Megnéztem közelről. A kapu bezárva, a kerítés még épségben volt. A kulcs talán valamelyik közeli szomszédságban, aki kaszálja a füvet, és felügyel kicsit a rendre, az értékekre.

Augusztus 20-a, mint írtam a karcagi katolikusok búcsúnapja. Az utóbbi időben már körmenet is van, ha nem is mindig a Kálvária dombra. /Számomra, aki a 40-es évek végén serdülőlánycént jártam a főtéri korzóra, nagynénim társaságában, különösen „sajgó” emlék a szent-istváni búcsúnap. Régen, míg a főtér kövezett volt, a lányok és legények külön-külön sétálgattak a korzón vasárnap délelőtt 11-12 óra, és délután 2, vagy 3-4 óra között. A tér két oldalára a református és katolikus templomból jöttek „korzózni” a lányok és legények. Ilyenkor vettem részt én is a sétálgatásban, de a búcsúi tréfás legények ilyenkor gyorsan surrantak a lányok sorai között, s a búcsúban vásárolt fakanalakkal jókorát „sóztak” egy-egy leány hátsó-felére. Ez volt a korzózás veszélye, ez a fakanállal történt elpáholás. Sokszor hiábavaló volt minden óvatosság, ezért sokszor nem is mentem, illetve később egészen más felvonulások színtere lett a karcagi nagy „korzó”./

Elnézést, ez mint karcagi hagyomány, ha feledésbe is merült, valóság volt. Ezért írtam, hogy számomra máig is „sajgó” emlék, amely felsejlik a múlt ködéből, a mai napig.

Itt a régi és az újraéledő búcsúi körmenettel foglalkozva ki kell javítanom apám lejegyzését, főképpen a magam leírását. Az a körülmény, hogy apám az első katolikus templom helyén a '80-as évek elején az MNB-t jelölte meg, igaznak tekinthető a kor szellemében. Az MNB fiók valóban ott volt a földszinten /ma már elköltözött, neve is változott/. Az az épület azonban egy tetszetős emeletes épület a mai napig. Ám régen és ma is, az öregebb emberek az Ipartestület székházának ismerték és ismerik. Én magam pedig nem sértő szándékkal írtam a betelepülő „irredemptus” katolikusokról. Ugyanis a betelepülő katolikusok zöme iparosember volt, akik fellendítették Karcag iparosodását. /Később szereztek vagy szerezhettek földet./ A lebontásra ítélt régi templom felhasználható anyagát és a telket is megvásárolta az iparosok egyesülete a plébániától. Itt építették fel Kása József építómester irányításával az Iparosothont. Az épületet az 1940-es évek végén államosították, és más intézmény mellett, itt volt valóban az MNB iroda is, a földszinten. A rendszerváltozás után azonban id. Kurucz István az Ipartestület elnöke, hosszú-hosszú „harcot” folytatott, és folytat mai napig is, az épület teljes tulajdonjogának visszaszerzése érdekében. Ma már az emeleti részt sikerült visszaszereznie, és ott irodát, szórakozóhelyet biztosítani az Ipartestület tagjainak, családtagjainak. Innen a közelebbi ismeretségem id. Kurucz Istvánnal.

A Karcagi Hírmondó hasábjain keresztül is írogatott, az épület visszaszerzése, története, az iparosság, a vállalkozók segítése, megbecsülése érdekében. Idősebb kora ellenére a mai napig is ír, utazik Dr. Fazekas Sándor polgármesterrel együtt, a megyei és minisztériumi hivatalokba az ügy érdekében. Talán ezért a búcsúi körmenet a főtér keleti részén, a sétányon, augusztus 20-án. /Úgy kb. a régi katolikus templom épületének irányáig./

Ez is jellemző az elmúlt évtizedekre, amikor az épületben irodahelyiségek, az emeleten más kulturális célokra alkalmas helyiségek voltak. Lassan a köztudatba – főleg a fiatalság körében – feledésbe merült az Iparosotthon, az Ipartestület megnevezése.

Ezek után még néhány útszéli vagy út menti keresztről szeretnék emlékezni, melyeket fiatalon a határban járva még láttam, és őrzöm emlékezetemben. /A valóságban már ezek nincsenek sehol./

Az ötvenes évek elején határozottan emlékszem, hogy volt egy kőkereszt, a tilalmasi utat a kunmadarasi úttal összekötő belső keresztúton /régii füredi út mellett/. Azért emlékezetes, mert mint diákokat a gimnáziumból gyakran kivittek a Tilalmasi Állami Gazdaságba, kisegítő munkásoknak /kapálni, növényeket egyelni, stb./ Sokszor bizony gyalogosan, mezítláb tapostuk a sarat hazáig. /Nem mindig volt számunkra jármű a hazahozatal idejére./ Akkor megpihentünk kicsit a Kőkeresztnél, nagyokat sóhajtva. Innen már nem volt messze a város északi széle.

Még korábban, a '40-es évek közepén, végén, Püspökladányra haladva a 4-es műúton, a határzugban is volt egy fészület, a Hortobágy-Berettyó csatorna, és az út szögletében. Közel a Lengyel Balázs-féle útszéli csapszékhez. Ha gyalogosan mentünk /néha szekérrel/ rokonlátogatásra, vagy vásárra, jólesett itt megpihenni, egy kis kútban hűtött szódavíz fogyasztása mellett /felnőtt vagy férfiember fröccsöt ihatott/. Volt alkalmam az úton poroszkálókra „vigyázó” fészületet megsejlelni.

Egy hetvenes éveiben járó, határt ismerő parasztember pedig arról beszélt – korábban –, hogy az Ágota-halmon is állott kőkereszt. Erre azonban mások, akik valaha azon a környéken laktak, tanyákon, nem emlékeznek. Tehát nem tudom megerősíteni sem a mások emlékezetével, sem a magam tapasztalatával.

Ennyivel tudtam hozzájárulni Karcag város kisműemlékeinek ismertetéséhez, melyhez néhány fénymásolatot sikerül kiegészítésül csatolnom. Ezekkel együtt kérem a dolgozatom elfogadását.

Karcag, 1999. január 20.

Revákne Ökrös Mária

Revákne Ökrös Mária |
nyugdíjas bírósági főea.

Karcag, Hold u. 1. sz. a. lakos

— w —

A dolgozatomhoz felhasználtam apám, néhai Ökrös István kézzel írott feljegyzését. Magam is emlékszem némely dologra, eseményre. Különösen a Kálvária felújításának idejéből, amikor nemcsak olvastam az előkészületi munkákról, felavatásról. Magam is írogattam néha a Karcagi Hírmondó és Kunhalom elnevezésű helyi lapoknak, ahol a szerkesztőségi kis irodákban közszájon forgott a téma.

Megköszönöm szóbeli tájékoztatását Hitter Piroska tanárnőnek, aki az Életet az éveknek – nyugdíjas klub vezetője. (1974)

Megköszönöm id. Kurucz Istvánnak, a karcagi Ipartestület elnökének a segítségét, aki saját gyűjtését is rendelkezésemre bocsátotta, főleg Dr. Orosz Pál római katolikus lelkész életútjával kapcsolatban.

Megköszönöm mindazoknak, akik főleg nyugdíjasan, a katolikus egyház érdekében – a plébánián – tevékenykednek, és segítettek az emlékeim felfrissítésében.